

ANALIZA PORÓWNAWCZA FREKWENCJI RODÓW MĘSKICH OGIERÓW ŚLĄSKICH DOPUSZCZONYCH DO KRYCIA KLACZY UCZESTNICZĄCYCH W PROGRAMIE OCHRONY ZASOBÓW GENETYCZNYCH KONI RASY ŚLĄSKIEJ

Iwona Tomczyk-Wrona

Instytut Zootechniki Państwowy Instytut Badawczy, Zakład Ochrony Bioróżnorodności Zwierząt Gospodarskich i Hodowli Koni, 32-083 Balice k. Krakowa,
E-mail: iwona.wrona@iz.edu.pl

ORCID <https://orcid.org/0000-0001-5615-4867>

Abstrakt

Analiza populacji koni śląskich wykazała istnienie w obecnej hodowli przedstawicieli sześciu rodów męskich pochodzenia oldenburskiego, wytworzonych na kanwie sprowadzanego materiału zarodowego koni oldenburskich. Spośród sześciu istniejących rodów męskich pięć wywodzi się od anglonormandzkiego ogiera NORMANN (Introuvable AN – Seduisante s.f.) ur. w 1868 roku we Francji. Założycielem szóstego rodu męskiego reprezentowanego w hodowli koni śląskich jest również anglonormadzki ogier, CONDOR (Fondroyant II xx – Seduisante AN) hodowli niemieckiej. Ogier CONDOR jest założycielem anglonormandzkiej linii w hodowli oldenburskiej, licznie występującej także w hodowli koni śląskich. Obecnie w hodowli czynnych jest około 2600 klaczy śląskich wpisanych do głównej części księgi stadnej tej rasy. Spośród nich w programie ochrony w 2024 r. uczestniczyło 1321 klaczy w 314 stadach. Do realizacji programu ochrony w 2024 r. uznano do kojarzeń z klaczami programowymi 306 ogierów śląskich. Biorąc pod uwagę podstawowy cel programów ochrony, jakim jest zachowanie bioróżnorodności (zmienności genetycznej wewnątrz rasy), dokonano analizy porównawczej udziału ogierów zakwalifikowanych do krycia klaczy programowych, uwzględniając ich przynależność do uznanych rodów męskich wyodrębnionych w hodowli koni śląskich. Należy zwrócić szczególną uwagę na mniej licznie reprezentowane rody, gdyż większość ogierów wywodzi się od trzech głównych rodów: EDELMANN, GAMBO i GIDO, których przedstawiciele stanowią ponad 77% całej uznanej populacji ogierów. Najbardziej zagrożony jest ród ROLAND, którego przedstawiciele stanowią 1% analizowanej populacji ogierów (trzy ogiery). Udział koni oldenburskich jest niezaprzeczalny i znajduje również odzwierciedlenie w umaszczeniu współczesnej populacji ogierów śląskich. Dominującym umaszczeniem w hodowli oldenburskiej jest umaszczenie kare, stąd również w obecnie badanej populacji ogierów śląskich stanowi ono ponad 65%. Ogiery śląskie w przedziale wieku od 3 do 10 lat stanowią obecnie około 54% całej populacji uznanej do krycia klaczy programowych. Na terenie tradycyjnych regionów hodowli koni, do których należy Dolny i Górny Śląsk, znajduje się obecnie około 27% pogłowia ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. Poza tymi ośrodkami najliczniejsze pogłowia klaczy śląskich znajduje się na terenie Wielkopolski, Małopolski, województwa łódzkiego, Ziemi Lubuskiej i Podkarpacia.

Słowa kluczowe: rasa śląska, rody męskie, program ochrony, ogiery

Wstęp

W okresie powojennym na terenach Śląska pozostało dużo dobrych koni śląskich, pochodzących w liniach żeńskich od miejscowych szlacheckich klaczy i od ogierów oldenburskich i wschodniofryzjskich. Miejscowe warunki i zamięszenie hodowców oraz użytkowanie robocze w rolnictwie zapewniły tej rasie przetrwanie na terenie Śląska, a nawet rozprzestrzenienie się jej na tereny południowej Polski. Umiarkowany import ogierów oldenburskich pozwolił na zachowanie i utrwalenie pożądanego typu koni rasy śląskiej (Detkens, 1961; Prawocheński, 1953). Wyselekcjonowany materiał żeński, zgromadzony w stadninach państwowych oraz męski w Stadach Ogierów Koźle i Książ, gwarantował pewną stabilność i pożądaną oddziaływanie na hodowlę terenową. Racjonalne stosowanie dolewu pełnej krwi angielskiej podnosiło przydatność sportową, przy jednoczesnym zachowaniu pożądanego starego typu konia śląskiego, który zaginął w Oldenburgu, ojczyźnie jego protoplastów (Tomczyk-Wrona, 2014a). Obecnie w Danii, Holandii i Niemczech obserwuje się zainteresowanie odtworzeniem tej rasy koni, można upatrywać więc szansę na zwiększenie opłacalności hodowli poprzez sprzedaż materiału zarodowego.

Pierwszy program ochrony zasobów genetycznych koni śląskich został opracowany i przyjęty jako formalnie obowiązujący w 2005 r. Podstawowym celem pozostaje utrzymanie starego typu konia śląskiego i zachowanie odpowiedniej kośćcistości w tej rasie. Konie śląskie niezmiennie cieszą się dużą popularnością wśród amatorów i zawodników w sporcie zaprzęgowym, odnosząc sukcesy na arenie krajowej i międzynarodowej. Dla koni w starym typie śląskim, które poza sportem zaprzęgowym, gdzie są najbardziej przydatne, nie będą mogły konkurować z typem wierzchowym, dąży się do stworzenia systemu wspierania i zachęcania hodowców, tak żeby w pewnej części rekompensować im mniejszą opłacalność produkcji (Tomczyk-Wrona, 2014b).

Działania w obrębie programu ochrony stwarzają warunki do wzrostu aktywnej populacji koni śląskich w starym typie. Priorytetem jest zachowanie starego typu konia śląskiego o dużych ramach, wpisanego w prostokąt, o harmonijnej budowie ciała, z dość ciężką, kościstą głową, o dopuszczonym garbonosym profilu (profil szczupaczy niepożądany) i mocnej konstytucji. Występuje maść gniada, ciemnośniada, skarogniada i kara. Dopuszcza się maść siwą, natomiast inne maści eliminują konia z hodowli. Maści, które nie zostały uznane za typowe dla rasy, a pojawiają się sporadycznie, eliminują konia z udziału w programie ochrony. Kwalifikacja koni śląskich do programu ochrony przeprowadzana jest według wzorca biometrycznego charakteryzującego stary typ konia śląskiego. Wymagane (dopuszczalne) wymiary przy wpisaniu do księgi głównej w wieku około 3 lat oraz po obowiązkowej weryfikacji po ukończeniu 5. roku życia dla klaczy to uzyskanie 158–168 cm wysokości w kłębie, obwodu klatki piersiowej 190–210 cm oraz minimum 22,5 cm obwodu nadpęcia. Od ogierów wymaga się natomiast uzyskania 160–170 cm w wysokości w kłębie, obwodu klatki piersiowej 190–210 cm oraz minimum 23 cm nadpęcia przedniego.

Rody męskie w hodowli koni śląskich

Biorąc pod uwagę historyczne uwarunkowania powstawania rasy śląskiej, za rasę o największym udziale w tworzeniu koni śląskich należy uznać rasę oldenburską. Hodowla koni w Oldenburgii miała swój początek w XV wieku, kiedy to panujący wówczas Graf Anton Günther (1603–1667) rozpoczął planową pracę hodowlaną. Pierwszy oficjalny dokument rządowy dotyczący tej rasy powstał w 1820 roku. W tym czasie zaczęto wydawać księgi stadne i wprowadzono pełną rejestrację urodzeń źrebiąt (Andrzejewski, 1988; Lawin, 2004; Schaper, 1927).

Za początek hodowli koni na Śląsku uznaje się założenie przez rząd pruski w 1817 roku państwowego Stada Ogierów w Lubiążu. Początkowo w stadzie dominowały ogiery w lżejszym

typie, po których potomstwo stanowiło remont dla potrzeb wojska, ale nie zaspokajało w pełni potrzeb rolnictwa i rozwijającego się przemysłu, które potrzebowały koni w cięższym typie. Wówczas zaczęto sprowadzać ogiery oldenburskie i wschodniofryzyjskie, które w latach 1917–1938 stanowiły 40% wszystkich ogierów używanych w hodowli na Śląsku. Wśród hodowców koni śląskich ogiery oldenburskie cieszyły się dużym powodzeniem, gdyż dawały dobre potomstwo zarówno z końmi lekkimi jak i ciężkimi (Cześnik, 1999; Detkens, 1961). W okresie międzywojennym zdołano wytworzyć kilka linii męskich i kilkanaście żeńskich. Z linii męskich na szczególną uwagę zasługiwał ród Emigranta pochodzenia hanowerskiego i ród Normann – Rubico, syna importowanego z Francji do Oldenburgii ogiera Normann rasy anglonormandzkiej (Bruse, 1942; Pruski, 1960). Niestety podczas II wojny światowej zginęła większość koni śląskich. Te, które się uratowały, zostały wywiezione do Niemiec bądź zabrane przez wojska Armii Radzieckiej. Ocalałe konie śląskie w większości pochodziły z linii anglonormandzkiego ogiera Normann, który był założycielem cennego w hodowli oldenburskiego rodu, reprezentowanego przez męskich potomków w hodowli koni śląskich do dnia dzisiejszego. Po wojnie odnaleziono i zidentyfikowano ogiery: Diebitsch old., Ułan old., Holdek śl., Egon I (NU), a także Rittmeister old. i Skat śl., których synowie, Marokko i Prudnik, założyli odgałęzienia rodowe (Detkens, 1961; Rozwadowski, 1950). Zaraz w pierwszych latach po wojnie w celu odbudowy hodowli koni śląskich utworzono dwa stada ogierów w Koźlu i Książnie (obecnie Książ), gdzie umieszczono zebrane ogiery śląskie i oldenburskie. W 1950 r. została utworzona pierwsza państwowa stadnina koni śląskich w Strzelcach Opolskich, gdzie zgromadzono wszystkie odzyskane klacze z gospodarstw państwowych oraz zakupione od prywatnych hodowców. Następne stadniny powstały w 1951 roku w Wojanowie koło Jeleniej Góry (działała tylko do 1960 r.) oraz w 1955 roku w Strzegomiu. Na tej bazie rozpoczęto prace nad wytworzeniem i wyrównaniem typu konia śląskiego, jako kalibrowego, mocnego, ale w miarę szlachetnego konia przydatnego w rolnictwie (Rajca-Pisz, 2005; Zwoliński, 1958).

W 1955 roku powstał Ośrodek Hodowli Konia Śląskiego, który początkowo obejmował swoim działaniem kilka powiatów województwa opolskiego i katowickiego, a później również teren województwa wrocławskiego. W tym czasie było 1421 wartościowych klaczy, ale tylko 670 było wpisanych do ksiąg stadnych. W celu uniknięcia wzrostu spokrewnienia, wobec licznego udziału wspólnych przodków w posiadanym materiale hodowlanym, dokonano dwukrotnego zakupu oldenburgów w kraju ich pochodzenia. W 1955 r. sprowadzono na Śląsk 8 ogierów oldenburskich, a w 1956 r. dalszych 10 ogierów oraz 10 klaczy, z których 6 było żrebnymi. Spośród sprowadzonych ogierów najlepiej sprawdziły się dwa: Floto (ur. 1950 r.) i Erling (ur. 1954 r.), które to wykorzystano w elitarnych stadninach, natomiast pozostałe używane były w hodowli terenowej (Detkens, 1961; Pruski, 1960). W 1956 roku na Zjeździe Hodowców Koni Śląskich zaakceptowano plan pracy hodowlanej nad ustaleniem typu i konsolidacją konia śląskiego, jako konia roboczego dla potrzeb rolnictwa. Polityka hodowlana lat 60. zmierzająca do uzyskania małego, ekonomicznego konia, poprzez obniżanie wzrostu krzyżowaniem koni śląskich z rasami półkrwi, a nawet hucułami lub konikami polskimi, doprowadziła do regresu hodowli koni śląskich. Na szczęście rolnikom nie odpowiadały konie o wroście 150–152 cm w kłębie, co spowodowało wprowadzenie nowych wzorców 155–158 cm wysokości w kłębie. Zaprzestano również dolewki innych ras, a powstałe wcześniej krzyżówki wyeliminowano z hodowli koni śląskich. W drugiej połowie lat 70. koń śląski znów powrócił do łask rolników jako koń roboczy (Detkens, 1961; Pruski, 1960).

Wraz z rozwojem konnych dyscyplin sportowych zaczęto w hodowli koni śląskich stosować dolewki rasy pełnej krwi angielskiej w celu uzyskania koni wszechstronnie użytkowych, wykorzystywanych w sporcie jeździeckim i zaprzęgowym. Krzyżówki takie potocznie nazywano „folbluto-ślazakami” lub „anglo-ślazakami”. W związku z zapotrzebowaniem na „nowy typ ślazaka” zaczęto prowadzić prace hodowlane w dwóch kierunkach. Obok hodowli koni śląskich w tzw. starym typie, o predyspozycjach bardziej zaprzęgowych, zaczęto prowadzić

hodowlę konia śląskiego w nowym typie, jako konia bardziej szlachetnego, o wszechstronnej użyteczności. Znalazło to wyraz we wprowadzeniu w 1996 r. nowych zasad wpisu do księgi stadnej koni śląskich, które określiły możliwość wpisu do niej koni pochodzących od przodków rasy śląskiej, oldenburskiej i pełnej krwi angielskiej. Systematyczne wprowadzanie ogierów oldenburskich do hodowli koni śląskich spowodowało, iż założyciele obecnie istniejących rodów męskich wywodzą się w większości od przodków oldenburskich. Nieliczna populacja wywodzi się od ogierów pełnej krwi angielskiej (Lawin, 2004; Rajca-Pisz, 2005).

Analiza populacji koni śląskich wykazała istnienie w obecnej hodowli przedstawicieli sześciu rodów męskich pochodzenia oldenburskiego wytworzonych na kanwie sprowadzanego materiału zarodowego koni oldenburskich. Spośród sześciu istniejących rodów męskich pięć wywodzi się od anglonormandzkiego ogiera NORMANN (Introuvable AN – Seduisante s.f.) ur. w 1868 roku we Francji. Rodowód tego ogiera jest silnie nasycony pełną krwią angielską, zarówno od strony ojca jak i matki. W latach 1871–1887 ogier ten pozostawił po sobie 12 ogierów i 71 klaczy zarodowych dając początek silnego rodu, dominującego do dziś w hodowli oldenburskiej i śląskiej. Jednak największe znaczenie dla rozpropagowania tego rodu miał jego syn RUBICO ur. w 1877 roku. Dał on dwóch wybitnych synów, którzy utrwaliли ród tworząc dwa równoległe znakomite odgałęzienia. Byli to RUTHARD i WITTELSBACHER, a kolejne odnogi założyli ich synowie i wnukowie. Ród ogiera ERBGRAF obecnie w hodowli koni śląskich nie występuje. Występujące rody to EDELMANN (Ed), RUFER (Ru), ROLAND (Ro), GIDO (Gi), GAMBO (Ga) (Krasowska i Świgoń, 2001; Rajca-Pisz, 2005).

Poniższy schemat przedstawia odgałęzienia rodowe ogiera RUBICO, powstałych męskich linii genealogicznych koni śląskich.

Założyciele pięciu rodów męskich w hodowli koni śląskich					
NORMANN 1868	RUBICO 1877			EDELMANN	
			EHRENBERG 1896	1900	
				ERBGRAF	
		RUTHARD 1890		1900	
				RUFER	
			RUDOLF 1901	1909	
				ROLAND	
				1910	
			WITTELSBACHER 1890	GIRELLO 1897	GIDO
					1908
			GAMBO		
			1912		

Opracowanie własne

Założycielem szóstego rodu męskiego reprezentowanego w hodowli koni śląskich jest również anglonormandzki ogier, CONDOR (Fondroyant II xx – Seduisante AN) hodowli niemieckiej. Ogier CONDOR jest założycielem anglonormandzkiej linii w hodowli oldenburskiej,

licznie występującej także w hodowli koni śląskich. Ród ten w Polsce rozprzestrzenił się poprzez ogiera CENTIMO rasy ciężki koń gorącokrwisty (sch. warm.). Stosowane oznaczenie rodu CONDOR to Co (Krasowska i Świgoń, 2001; Rajca-Pisz, 2005).

Material i metody

Analizie porównawczej poddano populację ogierów śląskich biorących udział w programie ochrony w roku 2013 i po 10-letnim okresie, w roku 2024. W hodowli w 2013 r. do głównej części księgi stadnej wpisanych było około 1500 klaczy śląskich. Z tego w programie ochrony w 2013 roku uczestniczyło 748 klaczy w 217 stadach. Do realizacji programu ochrony na rok 2013 uznano do kojarzeń z klaczami programowymi 240 ogierów śląskich. Obecnie w rasie śląskiej w hodowli czynnych jest około 2600 klaczy śląskich wpisanych do głównej części księgi stadnej. W programie ochrony w 2024 r. uczestniczy 1321 klaczy w 314 stadach. Do realizacji programu ochrony w 2024 roku uznano do kojarzeń z klaczami programowymi 306 ogierów. Mając na względzie podstawowy cel programów ochrony, jakim jest zachowanie bioróżnorodności, dokonano analizy porównawczej udziału ogierów zakwalifikowanych do krycia klaczy programowych, ze względu na przynależność do uznanych rodów męskich w hodowli koni śląskich w sezonie 2013 i 2024.

Jednym z podstawowych warunków uczestnictwa w programie ochrony jest pochodzenie, od co najmniej trzech pokoleń przodków wpisanych do ksiąg koni rasy śląskiej lub ras biorących udział w jej tworzeniu oraz ograniczenie udziału liczby przodków pełnej krwi angielskiej w trzecim pokoleniu (8 przodków) tylko do dwóch. Ze względu na historyczne uwarunkowania powstawania rasy śląskiej, za rasy biorące udział w tworzeniu koni śląskich przyjmuje się przede wszystkim konie oldenburskie (w starym typie hodowane w czystości rasy) i konie pełnej krwi angielskiej. Klacze programowe mogą być kryte tylko wyselekcjonowanymi ogierami, stąd nie bez znaczenia jest, czy wybrane ogiery reprezentują wszystkie rody męskie, i jak przedstawia się ich udział w poszczególnych rodach pod względem liczby ogierów oraz ich wieku. Analiza porównawcza badanej populacji ogierów dotyczyła również rozkładu maści w poszczególnych rodach męskich, gdyż nie wszystkie dopuszczone w hodowli maści są jednakowo preferowane przez hodowców. Mając na względzie fakt, że kolebką konia śląskiego był obszar geograficzny regionu Dolnego i Górnego Śląska, analizie porównawczej poddano również rozkład występowania ogierów śląskich w poszczególnych województwach.

Wyniki

Ocenianą populację 240 ogierów śląskich dopuszczonych do krycia klaczy programowych w 2013 roku oraz 306 ogierów śląskich dopuszczonych w 2024 r. przyporządkowano zgodnie z przynależnością do uznanych sześciu rodów męskich. Najliczniej reprezentowany jest ród EDELMANN, do którego w 2013 r. należało 81 ogierów, co stanowiło 33,75%, a w 2024 r. 88 ogierów, co stanowi 28,76%. Drugim co do liczebności jest ród GAMBO w 2013 r. z 67 sztukami, (27,92%), a w 2024 r. 68 sztukami (22,22%). Kolejny ród, który znacznie zwiększył swoją liczebność, to ród GIDO, w 2013 r. posiadający 36 ogierów (15%), a w 2024 r. 65 ogierów (21,24%) Przedstawiciele tych trzech rodów stanowią znaczącą większość spośród wszystkich ogierów dopuszczonych do krycia klaczy programowych. Kolejne rody reprezentowane są przez: ród CONDOR w 2013 r. – 23 ogiery (9,58%), w 2024 r. – 34 ogiery (11,11%) oraz ród RUFER w 2013 r. 14 ogierów (5,83%), a w 2024 r. 31 ogierów (10,13%). Najmniej licznie reprezentowany jest ród ROLAND — w 2013 r. 8 ogierów (3,33%), a w 2024 r. już tylko 3 ogiery (0,98%).

Na ród ROLAND należy zwrócić szczególną uwagę, aby nie dopuścić do utraty tej obecnie najmniej licznie reprezentowanej grupy. Wśród ocenianych ogierów w 2013 r. 11 szt.

(4,58%) i w 2024 r. 17 sztuk (5,56%) nie wywodzi się z żadnego uznanego w hodowli śląskiej rodu oldenburskiego. Ogiery te pochodzą w liniach męskich od ogierów pełnej krwi angielskiej. W programie ochrony udział pełnej krwi angielskiej ograniczony jest tylko do udziału dwóch przodków w III pokoleniu wstecznym. Szczegółowy rozkład liczebności, procentowy udział oraz trend w badanych okresach 2013 i 2024 zawarto w tabeli 1.

Tabela 1. Rozkład liczebności ogierów śląskich w roku 2013 i 2024, z uwzględnieniem ich przynależności do rodów męskich
Table 1. Distribution of the number of Silesian stallions in 2013 and 2024, taking into account their affiliation to male lines

Ród Line	2013		2024		Trend
	N og. Total no.	%	N og. Total no.	%	
Ed	81	33,8	88	28,8	↓
Ga	67	27,9	68	22,2	↓
Gi	36	15,0	65	21,2	↑
Ru	14	5,8	31	10,1	↑
Ro	8	3,3	3	1	↓↓
Co	23	9,6	34	11,1	↑
xx	11	4,6	17	5,6	↑
Łącznie Total	240	100	306	100	

Przynależność ogierów śląskich uznanych do krycia klaczy programowych w 2013 r. i 2024 r. do poszczególnych rodów męskich przedstawiono za pomocą diagramów rodowodowych oddzielnie dla każdego uznanego rodu męskiego pochodzenia oldenburskiego. Ze względu na dużą liczbę pokoleń wstecznych, dla przejrzystości diagramów zakończono je na ojcach ogierów mogących uczestniczyć w programie ochrony. Liczby w nawiasach przy nazwach ogierów (ojcach) określają liczbę synów po danym ojcu – ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. W nawiasach pierwsza cyfra dotyczy liczby ogierów uznanych w 2013 roku, natomiast po ukośniku kolejna cyfra oznacza liczbę ogierów uznanych w 2024 roku. Pod nazwą ogiera podano jego rok urodzenia. Poniżej przedstawiono diagramy rodowodowe w obrębie poszczególnych rodów męskich pochodzenia oldenburskiego sporządzone dla uznanych do programu ochrony w 2013 i 2024 roku ogierów

Rody męskie w hodowli koni śląskich

RÓD EDELMANN - Ed - ogierów uczestniczących w programie ochrony w 2013 r. 81 szt., w 2024 r. 88 szt. (Ehrenberg - Nera) ur. w 1900 roku w Niemczech						
			Neolit (1 / -) 1992			
			Lokaut (1 / -) 1992			
		Palant (12 / 3) 1985	Boy (1 / -) 1989	Portos (1 / 1) 1996		
			Iluk (1 / 2) 1992			
			Burgund (2 / -) 1997			
			Perkal 1989	Port (2 / -) 1993	Deport (2 / 2) 2000	Nobel (- / 1) 2011
					Derkos (2 / 4) 1999	Luby (- / 2) 2013
			Impuls (- / 2) 1996	Impet (- / 2) 2013		
			Rapos (1 / 1) 1998	Ramzes (- / 1) 2004		
	Enzian old 1981	Lapis (14 / 4) 1988	Lucky (3 / -) 1996	Amigo (1 / -) 2001		Rydwan (- / 1) 2006
			Tramer (1 / 3) 1998	Admiral (ex Albert) (- / 1) 2011		
			Begis (5 / 5) 1999	Abar (- / 1) 2004		
				Alegro (- / 2) 2005		
			Arsenal (4 / 1) 2000	Liban (- / 1) 2006		
Edelfalk old 1958			Awans (1 / -) 1998			
			Elekt (- / 1) 2005			
			Eskimos (1 / -) 1985			
			Euros (1 / -) 1987	Europ (1 / -) 1994	Alkad (- / 1) 1999	
				Liguster (1 / -) 1989		
			Santos (1 / 1) 1990	Bas (- / 1) 2012		
	Eitel old 1964	Eidam (2 / -) 1981	Szalom (2 / -) 1990			
			Sajudis 1990	Indygo (1 / -) 1994	Basior (2 / 2) 1999	Fantazjer (- / 2) 2009
			Len (- / 1) 1990	Roger (- / 1) 2013		
			Bebet (1 / -) 1999			
Erbe 1947	Evento sch.warm (5 / 6) 1995	Nefryt (7 / 15) 1998	Algier (- / 6) 2010			
			Lego (- / 1) 2012			
			Lider (- / 1) 2004			
			Tabun (- / 1) 2004	Rafi (- / 1) 2013		
			Trybun (1 / -) 2001			
			Boneto (- / 3) 2001			
			Bulat (- / 1) 1999	Hejnal (- / 2) 2012		
	Elegant 1955	Eros MO 1962	Elton 1983	Eliot 1996	Nikiel (- / 1) 2000	

I. Tomczyk-Wrona

RÓD GAMBO - Ga - ogierów uczestniczących w programie ochrony w 2013 r. 67 szt., w 2024 r. 68 szt. (Girello - Leonta II) ur. w 1912 roku w Niemczech						
				Szach (2 / 3) 1997	Agent (- / 1) 2014	
					Jordan (- / 1) 2003	Efekt (- / 1) 2011
			Hondaker (8 / 4) 1990	Patriota (1 / 1) 1997	Lizander (- / 1) 2002	
				Bystrzak (2 / 2) 1997		
				Amur (- / 1) 2008		
				Elvito (- / 1) 2010		
				Milord (- / 1) 2004		
Gabo sch.warm.	Gletscher old 1962	Glöckner old (1 / -) 1982		Ratusz (1 / -) 1994		
					Lothario (1 / 3) 2006	Diament de Paulo (- / 1) 2014
			Iner (2 / 2) 1989			Lancelot (- / 2) 2014
				Hutor (15 / 12) 1999	Pikolo (2 / -) 2003	
					Romeo (1 / 1) 2003	Ametyst (- / 1) 2007
					Lexus (- / 1) 2007	
					Posejdon (- / 2) 2005	
			Jaszcz 1988	Jantar (1 / 1) 1994	Wicher (- / 1) 2000	
				Rodan 1990	Relaks (1 / 1) 1995	Rubin (- / 1) 2002
	Zdun 1956	Rycerz 1971	Rapier 1984	Rapid (5 / 2) 1990	Rubin (3 / 2) 1995	
					Expo (- / 1) 2006	Rodos (- / 1) 2013
			Rataj 1983	Rober (1 / -) 1991		
Holdek 1945				Tetryk (1 / -) 1991	Bystry 1996	Brokat (- / 3) 2016
			Turkus (3 / 1) 1987		Lotos (1 / 1) 2002	
	Kord 1960	Liton (1 / -) 1981		Literat (5 / 2) 1996	Rozmaryn (1) 2000	
					Burgund (- / 1) 2002	
				Bergen (- / 2) 2005		
			Derit (6 / 4) 1994	Aron (- / 2) 2007		
	Diadem I 1950	Lakmus 1962	Drozd (1 / -) 1983			
Gunther old	Bruno old 1943	Dobromierz 1954	Wezyr 1973	Kanar 1978	Kort 1982	Koral (1 / -) 1989

Rody męskie w hodowli koni śląskich

RÓD GIDO - Gi - ogierów uczestniczących w programie ochrony w 2013 r. 36 szt., w 2024 r. 65 szt.							
(Girello - Waldrebe) ur. w 1908 roku w Niemczech							
				As (1 / -)			
				1984			
					Arbiter (2 / 1)		
					1994		
				Largis (3 / -)	Lokan (9 / 13)	Arlo (- / 3)	Brokat (- / 5)
				1991	2001	2009	2015
						Bazyli (- / 2)	Rubens (- / 1)
						2009	2014
						Lozert (- / 1)	
						2007	
						Narwik (- / 7)	
						2011	
						Pablo (- / 1)	
						2013	
						Palermo (- / 2)	
						2007	
						Royal (- / 1)	
						2010	
	Fooko old	Firley old	Wrangler	Bojkot (5 / -)	Szwadron (5 / 5)	Bakszysz (1 / -)	
	1945	1949	1964	1984	1993	1997	
						Biegun (- / 6)	Frik (- / 1)
						2010	2014
						Inar (- / 2)	
						2016	
						Iwarol (- / 2)	
						2016	
					Subiekt (1 / 1)	Mer (- / 2)	
					1995	2017	
					Harcap (- / 1)	Hematyt (- / 1)	
					1993	2012	
Fürst old				Latarnik (1 / 1)			
1940				1980			
				Linotyp	Czako (1 / -)		
				1979	1988		
			Cenzor	Harpun	Harcer (1 / -)	Halas	Halat (2 / 3)
			1961	1977	1983	1988	1995
	Fronvogt old	Fabian old				Huragan (2 / -)	Cezary (- / 2)
	1949	1953				1988	
			Beret	Bratek	Borg	Bak (2 / -)	Lik (- / 1)
			1959	1979	1988	1994	2000

RÓD CONDOR (AN) - Co - ogiery uczestniczące w programie ochrony w 2013 r. 23 szt. i w 2024 r. 34 szt. (Fondroyant II xx - Seduisante AN) ur. w 1946 roku we Francji

	Butanol (2 / -) 1986	Aktyw (1 / 1) 1995	Nokturn (1 / 1) 2004	Ramzes (- / 1) 2008
	Archimedes (1 / -) 1986	Nomen (7 / 11) 1994	Regiment (1 / 1) 2002	Lokator (- / 1) 2009
			Rejent (- / 1) 2007	Romans (- / 1) 2014
			Rezydent (- / 2) 2013	
			Amant (- / 1) 2011	
			(ξ / -) uogry 2012	
			Lotny (- / 1) 2011	
Centimo sch.warm. 1980		Loden (2 / 1) 1994		
	Lansjer (3 / -) 1986	Aral (1 / -) 1995	Haral (- / 1) 2000	
	Arsen (1 / 1) 1986	Jarsen (3 / 3) 2005	Rodan (- / 1) 2013	
			Brytan (- / 1) 2009	Rotmistrz (- / 1) 2015

RÓD RUFER - Ru - ogierów uczestniczących w programie ochrony w 2013 r. 14 szt., w 2024 r. 31 szt. (Rudolf - Buffa) ur. w 1909 roku w Niemczech

		Dolar (2 / 2) 1976	Locarno (1 / -) 1998				
	Hak 1968	Jogurt (2 / -) 1985	Arabetto (2 / 1) 1999	Rotmistrz (1 / 3) 2005	Basior (- / 1) 2010		
				Doret (- / 1) 2003	Dolar II (- / 2) 2013		
Skat 1944	Prudnik 1952	Sejmik 1982	Askar (1 / -) 1993	Aron (3 / 5) 1999	Santiago (1 / 1) 2005	La Paz (- / 8) 2009	Rolex RK (- / 2) 2013
							Romeo II (- / 1) 2017
						Landor (- / 2) 2009	
						Luksus (- / 1) 2009	
					Kaskader (- / 1) 2005		
	Grog 1965	Kaktus 1975	Daktyl 1983	Damaszek (1 / -) 1989			

RÓD ROLAND - Ro - ogierów uczestniczących w programie ochrony w 2013 r. 8 szt., w 2024 r. 3 szt. (Rudolf - Arsine) ur. w 1910 roku w Niemczech				
			Afro (3 / 1)	Beskid (- / 1)
		Astenik (1 / -)	1991	2007
		1978	Bajarz (2 / -)	Aragon (- / 1)
Brok	Automat		1993	2008
1955	1963	April	Amoniak	Adrian (1 / -)
			1983	
		Aramis	Afront	Agal (1 / -)
		1979	1985	1990

Kolejnym zagadnieniem poddanym analizie porównawczej była struktura wiekowa ogierów śląskich z uwzględnieniem ich przynależności do rodów męskich. Tabela 2 przedstawia strukturę wiekową ogierów śląskich uznanych do krycia klaczy programowych w sezonie 2013 i 2024. W 2013 roku najliczniej reprezentowane były ogiery w wieku od 6 do 9 lat, odpowiednio 21, 19, 28, 23 szt., co daje łącznie 38% wszystkich ogierów. W tym przedziale wiekowym od 6 do 9 lat ogierów z rodu EDELMANN było 33 sztuki, co stanowi 40,74% wszystkich ogierów z tego rodu, 31 sztuk pochodziło z rodu GAMBO (46%), 9 sztuk z rodu GIDO (25%), 7 ogierów z rodu CONDOR (30,43%), 6 sztuk z rodu RUFER (42,86%), 3 sztuki z rodu RODAN (37,5%) i 2 ogiery pochodzące w linii męskiej po przodkach pełnej krwi (18,18%).

W 2024 roku najliczniej reprezentowaną grupą były ogiery w wieku od 3 do 7 lat, odpowiednio 23, 33, 20, 23, 27 szt., co daje łącznie 41,18% wszystkich ogierów. W tym przedziale wiekowym od 3 do 7 lat ogierów z rodu EDELMANN było 28 sztuk, co stanowi 31,82% wszystkich ogierów z tego rodu, 25 sztuk pochodziło z rodu GAMBO (36,74%), 37 sztuk z rodu GIDO (56,92%), 15 ogierów z rodu CONDOR (44,12%), 14 sztuk z rodu RUFER (45,16%), 2 sztuki z rodu RODAN (66,67%) i 5 ogierów pochodzących w linii męskiej po przodkach pełnej krwi (29,41%).

W 2013 r. wśród ogierów młodych od 3 do 10 lat, jednocześnie najbardziej przyszłościowych, rozkład ogierów w obrębie rodów przedstawiał się następująco: na 148 ogierów, które stanowiły 61,67% wszystkich ogierów, najwięcej należało do rodu GAMBO – 47 sztuk – co stanowiło 70,15% wszystkich ogierów z tego rodu. W dalszej kolejności ród EDELMANN – 45 sztuk (55,56%), ród GIDO – 18 sztuk (50,0%), ród CONDOR – 14 ogierów (60,87%), ród RODAN – 5 sztuk (62,5%), ród RUFER – 9 sztuk (64,29%). Ogierów pochodzących w linii męskiej po przodkach pełnej krwi angielskiej w przedziale wiekowym od 3 do 10 lat, było dziesięć, co stanowiło 90,91% wszystkich ogierów po przodkach pełnej krwi angielskiej.

W 2024 r. wśród ogierów młodych od 3 do 10 lat rozkład ogierów w obrębie rodów przedstawiał się następująco: na 164 ogiery, które stanowiły 53,59% wszystkich ogierów, najwięcej należało do rodu GIDO – 44 sztuki, co stanowiło 67,69% wszystkich ogierów z tego rodu. Następnie był ród EDELMANN – 40 sztuk (45,45%), ród GAMBO – 28 sztuk (41,18%), ród CONDOR – 20 ogierów (58,82%), ród RODAN – 2 sztuki (66,67%), ród RUFER – 20 sztuk (64,52%). Ogierów pochodzących w linii męskiej po przodkach pełnej krwi angielskiej w przedziale wiekowym od 3 do 10 lat, było dziesięć, co stanowi 58,82% wszystkich ogierów po przodkach pełnej krwi angielskiej.

W 2013 roku najstarsze użytkowane ogiery miały po 23 lata. Były to 2 ogiery z rodu EDELMANN i 1 z rodu GAMBO. W 2024 roku najstarszymi ogierami są 2 ogiery z rodu RUFER mające po 26 lat. W 2013 roku wśród ogierów starszych w przedziale od 20 do 23 lat

rozkład ogierów w obrębie rodów przedstawiał się następująco: na 14 ogierów, które stanowiły 5,83% wszystkich ogierów, pięć należało do rodu EDELMANN (6,17%), 4 do rodu GIDO (11,11%), 2 do rodu CONDOR (8,69%), 1 ogier do rodu RODAN (12,5%) i 1 ogier po przodkach pełnej krwi angielskiej (9,09%).

W 2024 r. wśród ogierów starszych w przedziale od 20 do 26 lat na 30 ogierów, które stanowiły 9,8% wszystkich ogierów, najwięcej należało do rodu GAMBO – 11 sztuk, co stanowi 16,18% wszystkich ogierów z tego rodu, następnie ród EDELMANN – 11 sztuk (12,5%), ród RUFER – 4 sztuki (12,9%), ród GIDO – 2 sztuki (3,08%), ród CONDOR – 1 ogier (2,94%) i 1 ogier (5,89%) po przodkach pełnej krwi angielskiej.

W tabeli 2 przedstawiono strukturę wiekową ogierów śląskich z uwzględnieniem ich przynależności do rodu męskiego w roku 2013 i 2024. Dla wspólnego okresu obejmującego urodzenia analizowanych ogierów zarówno z roku 2013 jak i 2024 obejmującego lata od 1998 do 2010 pierwsza cyfra dotyczy liczby ogierów uznanych w 2013 roku. Natomiast podana kolejna cyfra po ukośniku oznacza liczbę ogierów uznanych w 2024 roku.

Tabela 2. Rozkład wieku ogierów śląskich uznanych do programu ochrony w roku 2013 i 2024, z uwzględnieniem ich przynależności do rodu męskiego

Table 2. Age distribution of Silesian stallions recognized for the conservation programme in 2013 and 2024, taking into account their affiliation to male lines.

Rok ur. Birth year	Wiek Age	2013		Wiek Age	2024		Rody męskie N og. w 2013 r. / N w 2024 r. Total no. of male lines in 2013 / 2024							
		N og. Total no.	%		N og. Total no.	%	Ed	Ga	Gi	Ru	Ro	Co	xx	
1990	23	3	1,2				2	1						
1991	22	1	0,4				1							
1992	21	4	1,7				2					2		
1993	20	6	2,5						4		1			1
1994	19	6	2,5				1	2	1			2		
1995	18	6	2,5					1	1	1	1	2		
1996	17	9	3,7				3	3	2		1			
1997	16	9	3,7				3	3	3					
1998	15	13	5,4	26	2	0,6	5/0	3/0	2/0	3/2				
1999	14	13	5,4	25	1	0,3	10/1	1/0		1/0		1/0		
2000	13	6	2,5	24	2	0,6	3/1	1/1	1/0			1/0		
2001	12	6	2,5	23	2	0,6	4/2		2/0					
2002	11	10	4,2	22	2	0,6	2/0	5/2	2/0			1/0		
2003	10	14	5,8	21	6	2,0	3/1	3/2	2/0	1/1		3/1	2/1	
2004	9	23	9,6	20	15	4,9	7/6	12/6	2/2	1/1		1/0		
2005	8	28	11,7	19	15	4,9	10/7	10/6	1/0	5/1		2/1		
2006	7	19	7,9	18	9	3,0	11/5	3/2	2/0		1/0	1/1	1/1	
2007	6	21	8,7	17	14	4,6	5/2	6/4	4/4		2/1	3/2	1/1	
2008	5	14	5,8	16	8	2,6	3/0	5/3	1/1		1/0	0/1	4/3	
2009	4	15	6,2	15	10	3,3	3/1	2/2	4/3	1/1	1/0	2/2	2/1	
2010	3	14	5,8	14	16	5,2	3/4	6/6	2/5	1/1		2/0		
2011				13	10	3,3	5	3	1			1		
2012				12	12	4,0	5	1	3	2		1		
2013				11	18	5,9	8	2	2	2		4		
2014				10	16	5,2	6	2	4	2		1	1	
2015				9	13	4,3	1	1	1	2		4	4	

2016				8	9	3,0	5		2	2				
2017				7	27	8,8	5	4	6	4	1	6	1	
2018				6	23	7,5	4	7	3	5	1	2	1	
2019				5	20	6,5	3	4	9	1		1	2	
2020				4	33	10,8	13	6	8	2		3	1	
2021				3	23	7,5	3	4	11	2		3		
Łącznie Total			240	100		306	100	81/88	67/68	36/65	14/31	8/3	23/34	11/17

Kolejną ważną cechą w rasie śląskiej jest umaszczenie. W tabeli 3 przedstawiono udział maści u ogierów uczestniczących w programie ochrony w roku 2013 i 2024 z uwzględnieniem ich przynależności do rodu męskiego. W 2013 najliczniej reprezentowana maść kara (51,2%) wystąpiła u 44 ogierów z rodu EDELMANN, co stanowiło 54,32% wszystkich ogierów z tego rodu. Ogierów karych z rodu GAMBO było 42 szt., tj. 62,69% reprezentantów tego rodu, 21 sztuk z rodu GIDO (58,33%), 6 sztuk z rodu CONDOR (75%), 5 z rodu RUFER (35,71%) 1 ogier z rodu RODAN (12,5%) i 4 ogiery pochodzące od przodków męskich linii pełnej krwi angielskiej (36,36%).

W 2024 r. również najliczniej reprezentowana jest maść kara, aż u 64,39% wszystkich ogierów. Występuje u 51 ogierów z rodu EDELMANN co stanowiło 57,95% wszystkich ogierów z tego rodu. Ogierów karych z rodu GAMBO jest 51 sztuk, co stanowi 75,0% ogierów z tego rodu, 54 sztuki z rodu GIDO (83,08%), 19 sztuk z rodu CONDOR (55,88%), 12 z rodu RUFER (38,71%) i 10 ogierów pochodzących od przodków męskich linii pełnej krwi angielskiej (58,82%).

Dopuszczona w hodowli koni śląskich maść siwa w 2013 roku występowała u 8,3% ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. Udział tej maści w poszczególnych rodach przedstawiał się następująco: ród EDELMANN – 10 ogierów, co stanowiło 12,34% wszystkich ogierów z tego rodu uczestniczących w programie ochrony, ród RUFER – 5 sztuk (35,71%), ród GIDO – 2 ogiery siwe (5,55%), ród GAMBO – 2 ogiery (2,98%). Po przodkach pełnej krwi angielskiej występował tylko 1 ogier siwy (9,09%). Natomiast u przedstawicieli rodów RODAN I CONDOR maść ta nie wystąpiła.

W 2024 roku maść siwa występuje u 11,11% ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. Udział tej maści w poszczególnych rodach przedstawiał się następująco: ród EDELMANN – 13 ogierów, co stanowiło 14,77% wszystkich ogierów z tego rodu uczestniczących w programie ochrony, ród RUFER – 14 sztuk (45,16%), ród GIDO – 1 ogier siwy (3,23%), ród GAMBO – 4 ogiery (5,88%), ród CONDOR – 1 ogier (2,94%). Po przodkach pełnej krwi angielskiej występuje 1 ogier siwy (5,88%). Maść kara, jak i siwa nie wystąpiły u przedstawicieli rodu RODAN. W 2024 roku 3 ogiery z tego rodu są maści: gniadej, ciemngniadej i skarogniadej.

W tabeli 3 przedstawiono strukturę rozkładu maści ogierów śląskich z uwzględnieniem przynależności do rodu męskiego w roku 2013 i 2024. Pierwsza cyfra dotyczy liczby ogierów uznanych do programu ochrony w 2013 roku, a po ukośniku podana kolejna cyfra oznacza liczbę ogierów uznanych w 2024 roku.

Tabela 3. Rozkład występowania umaszczenia u ogierów śląskich uznanych do programu ochrony w roku 2013 i 2024, z uwzględnieniem ich przynależności do rodów męskich
 Table 3. Distribution of coat colour incidence in Silesian stallions recognized for the conservation programme in 2013 and 2024, taking into account their affiliation to male lines

Maść Colour	2013		2024		Trend	Rody męskie N og. w 2013 r. / N w 2024 r. Total no. of male lines in 2013 / 2024						
	N og. Total no.	%	N og. Total no.	%		Ed	Ga	Gi	Ru	Ro	Co	xx
Kara Black	123	51,2	197	64,4	↑	44/51	42/51	21/54	5/12	1/-	6/19	4/10
Gniada Bay	47	19,6	30	9,8	↓	15/6	12/6	4/4	1/4	2/1	11/6	2/3
Ciemno gniada Dark bay	40	16,7	30	9,8	↓	8/9	9/4	7/5	2/1	4/1	6/7	4/3
Skaro- gniada Black bay	10	4,2	15	4,9	↑	4/9	2/3	2/1	1/0	1/1	0/1	0/0
Siwa Gray	20	8,3	34	11,1	↑	10/13	2/4	2/1	5/14	0/0	0/1	1/1
Łącznie Total	240	100	306	100		81/88	67/68	36/65	14/31	8/3	23/34	11/17

Powszechnie uważa się, że terenem powstania i występowania koni rasy śląskiej jest kraina geograficzna i kulturowa Dolnego i Górnego Śląska. W tabeli 4 przedstawiono liczbę ogierów śląskich uznanych do programu ochrony w poszczególnych województwach w roku 2013 i 2024, z uwzględnieniem ich przynależności do rodów męskich. W 2013 r. na terenie województw dolnośląskiego, opolskiego i śląskiego było 89 ogierów, co stanowiło 37,08% wszystkich ogierów. Kolejno w łódzkim było 33 ogiery (13,8%) i wielkopolskim 25 ogierów (10,4%). Natomiast w 2024 roku na terenie województw dolnośląskiego, opolskiego i śląskiego stacjonowało 81 ogierów śląskich, co stanowi już tylko 26,47% wszystkich ogierów. Spadek liczebności ogierów nastąpił również w województwie łódzkim – 29 sztuk (9,5%). Bardzo duży wzrost pogłowia ogierów śląskich odnotowano w województwie wielkopolskim – 61 sztuk (19,9%), małopolskim – 28 sztuki (9,2%), mazowieckim – 27 sztuk (8,8%) i lubuskim – 27 sztuk (8,8%).

Tabela 4 przedstawia szczegółowy rozkład liczebności ogierów w poszczególnych województwach z uwzględnieniem ich przynależności do rodu męskiego. Pierwsza cyfra dotyczy liczby ogierów uznanych do programu ochrony w 2013 roku, po ukośniku w 2024 roku.

Tabela 4. Liczba ogierów rasy śląskiej uznanych do programu ochrony w poszczególnych województwach w roku 2013 i 2024, z uwzględnieniem ich przynależności do rodów męskich
 Table 4. Number of Silesian stallions recognized for the conservation programme in each province in 2013 and 2024, taking into account their affiliation to male lines

Województwo Province	2013		2024		Trend	Rody męskie N og. w 2013 r. / N og. w 2024 r. Total no. of male lines in 2013 / 2024						
	N og. Total no.	%	N og. Total no.	%		Ed	Ga	Gi	Ru	Ro	Co	xx
Dolnośląskie i opolskie dolnośląskie and opolskie	61	25,4	58	18,9	↓	19/15	18/11	9/13	2/4	1/2	7/9	5/4
Łódzkie	33	13,8	29	9,5	↓	9/8	15/8	4/1	1/5	1/0	3/5	0/2
Śląskie	28	11,7	23	7,5	↓	8/7	7/5	7/6	2/1	1/0	2/2	1/2
Wielkopolskie	25	10,4	61	19,9	↑	16/23	3/9	1/12	2/9	1/0	0/5	2/3
Małopolskie	21	8,8	28	9,2	↑	6/5	6/7	3/10	1/3	2/1	3/0	0/2

Mazowieckie	19	7,9	27	8,8	↑	4/7	7/4	4/5	0/3	2/0	2/5	0/3
Lubuskie	13	5,4	27	8,8	↑	4/5	4/10	2/8	1/1		2/3	
Świętokrzyskie	11	4,6	14	4,6	↕	5/7	2/4		2/1		1/1	1/1
Podkarpackie	9	3,8	16	5,2	↑	5/2	0/5	2/4	1/3		0/2	1/0
Lubelskie	7	2,9	10	3,3	↑	2/4	1/3	1/2	2/1		1/0	
Pomorskie	7	2,9	7	2,3	↓	1/4	3/0	2/3				1/0
Podlaskie	2	0,8	3	1	↑		0/1	1/0			1/2	
Warmińsko-mazurskie	2	0,8	1	0,3	↓	0/1	1/0				1/0	
Kujawsko-pomorskie	1	0,4	2	0,7	↑	1/0	0/1	0/1				
Zachodnio-pomorskie	1	0,4	0	0	↓	1/0						
Łącznie												
Total	240	100	306	100		81/88	67/68	36/65	14/31	8/3	23/34	11/17

Omówienie wyników

Podstawowym celem programu ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej jest zachowanie starego typu konia śląskiego reprezentującego określony wzorzec rasowy oraz spełniającego określone programem ochrony warunki rodowodowe, wynikające z historycznych uwarunkowań tworzenia tej rasy. Ważne jest również zachowanie bioróżnorodności (zmienności genetycznej), m.in. poprzez udział i reprezentowanie w programie ochrony wszystkich sześciu uznanych w hodowli śląskiej rodów męskich, a zwłaszcza młodszej części ogierów, tj. od 3 do 10 lat.

Pomimo wzrostu liczebności ogierów w najbardziej licznych rodach EDELMANN i GAMBO ich udział procentowy w stosunku do całej populacji ogierów wskazuje trend malejący. Ewidentnie zagrożony jest ród ROLAND. Udział ogierów w pozostałych rodach jest stabilny, a nawet wykazuje trend wzrostowy. Należy szczególnie zwrócić uwagę na mniej licznie reprezentowane rody, gdyż obecnie większość ogierów wywodzi się od trzech głównych rodów: EDELMANN, GAMBO i GIDO, które stanowią około 77% całej uznanej populacji ogierów. Najbardziej zagrożonym jest ród ROLAND, który obecnie reprezentowany jest tylko przez 3 ogiery, co stanowi 1% populacji ogierów uznanych do programu ochrony. Utrata jakiegokolwiek rodu znacznie zubożyłaby różnorodność genetyczną chronionej populacji koni śląskich. Dodatkowym zagrożeniem dla rodu ROLAND jest fakt, że wszystkie trzy ogiery są mści gniadej, która nie jest szczególnie lubiana wśród hodowców. Działania w programie ochrony skierowane są w kierunku wzrostu aktywnej populacji koni śląskich w tzw. starym typie, gdzie pozytywny wpływ użycia przodków oldenburskich jest utrwalany w kolejnych pokoleniach koni śląskich, hodowanych już jednak w naszych miejscowych warunkach i to od wielu pokoleń. Obecnie należy szczególnie zadbać o zachowanie odrębności genetycznej koni śląskich, zwłaszcza że realnym zagrożeniem dla zachowania starego typu koni śląskich jest wzmoczenie dolew koni pełnej krwi angielskiej. Dlatego należy mieć na względzie, aby zbytne uszlachetnienie (końmi pełnej krwi angielskiej) nie spowodowało utraty mocnego kalibrowego typu konia śląskiego. Zmiana przepisów pozwalająca na wpis do księgi stadnej koni śląskich pochodzących od przodków nie tylko śląskich i oldenburskich, ale również pełnej krwi angielskiej, znalazła odbicie w udziale ogierów uznanych do krycia klaczy programowych, pochodzących po przodkach pełnej krwi angielskiej, których liczba w ostatnim czasie wzrasta.

Ogiery śląskie w przedziale wieku od 3 do 10 lat stanowią obecnie około 54% całej populacji uznanej do krycia klaczy programowych. W poprzednim badanym okresie udział ten wynosił około 62%. Pozostałą część stanowią ogiery od 10. do 26. roku życia. W kontekście realizacji programu ochrony koni rasy śląskiej większościowy udział ogierów w tzw. dobrym wieku produkcyjnym ma bardzo duże znaczenie. Wpływ ogierów na przekazywanie potomstwu

swoistych cech rasowych jest dużo większy niż klaczy, stąd liczna pula ogierów młodych daje większą gwarancję pełnej wieloletniej realizacji założeń programu ochrony. Przeprowadzona analiza porównawcza potwierdza długowieczność ogierów rasy śląskiej i możliwość wieloletniego wykorzystania do rozplodu w ramach programu ochrony zasobów genetycznych koni śląskich.

Rasa oldenburska miała znaczący wpływ na tworzenie koni śląskich, co znajduje wyraz w założycielach obecnie funkcjonujących rodów męskich w tej hodowli. Udział koni oldenburskich jest niezaprzeczalny i znajduje również odzwierciedlenie w umaszczeniu współczesnej populacji ogierów śląskich. Dominującym umaszczeniem w hodowli oldenburskiej jest umaszczenie kare, stąd również w obecnie badanej populacji ogierów śląskich stanowi ono ponad 65%. Umaszczenie kare przeważa u przedstawicieli rodów: CONDOR, EDELMANN, GAMBO i GIDO. Mniej niż połowa ocenianych osobników była maści karej u przedstawicieli rodu RUFER. Ogiery rodu ROLAND reprezentują tylko maść gniadą. Oprócz maści karej i gniadej program hodowlany i program ochrony dopuszczają w hodowli koni śląskich maść siwą. Inne maści eliminują konia z hodowli. W obecnie badanej populacji maść siwa stanowi ponad 11%. Duży udział osobników maści siwej wystąpił u przedstawicieli rodu RUFER i EDELMANN. Tylko u ogierów wywodzących się z rodu RODAN i wcześniej wymienionego rodu ROLAND nie odnotowano występowania umaszczenia siwego. Wśród hodowców koni śląskich niezmiennie preferowana jest maść kara ale ostatnio maść siwa także cieszy się dużym uznaniem. Natomiast najmniej popularna jest maść gniada. Maść kasztanowata nie jest dopuszczona w rasie śląskiej, podobnie jak pozostałe maści. W rasie śląskiej umaszczenie ogiera odgrywa znaczącą rolę w doborze do krycia klaczy. Generalnie nastąpił duży wzrost ogierów o umaszczeniu karym kosztem znacznego obniżenia się frekwencji maści gniadych. W przypadku maści siwej odnotowano zwiększone zainteresowanie hodowców takimi ogierami.

Obecnie konie śląskie, poza właściwym dla nich biotopem, utrzymywane są w naszym kraju w województwach południowo-wschodnich, gdzie zostały wprowadzone w latach siedemdziesiątych XX w. dla zwiększenia kalibru koni małopolskich. W większości utrzymywane są jednak na Górnym i Dolnym Śląsku w dużych prywatnych gospodarstwach, mogących zapewnić właściwe żywienie i odchów młodzieży. Na terenie tradycyjnych regionów hodowli koni, do których należy Dolny i Górny Śląsk, znajduje się obecnie około 27% pogłowia ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. Poza tym najliczniejsze pogłowia koni śląskich znajduje się na terenie Wielkopolski, Małopolski, województwa łódzkiego, Ziemi Lubuskiej i Podkarpacia. Wielkość populacji aktywnej koni rasy śląskiej, dzięki wprowadzeniu ich na tradycyjne tereny hodowli koni małopolskich i wielkopolskich systematycznie wzrasta (Spraw. PZHK, 2022).

Wnioski

1. Podstawowym celem programu ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej jest zachowanie starego typu konia śląskiego reprezentującego określony wzorzec rasowy i rodowody.
2. Ważne jest zachowanie bioróżnorodności (zmienności genetycznej), m.in. poprzez udział i reprezentowanie w programie ochrony wszystkich sześciu uznanych w hodowli śląskiej rodów męskich.
3. Należy szczególnie zwrócić uwagę na mniej licznie reprezentowane rody, gdyż obecnie większość ogierów wywodzi się od trzech głównych rodów: EDELMANN, GAMBO i GIDO, które stanowią około 77% całej populacji ogierów uznanych do programu ochrony.
4. Najbardziej zagrożony jest ród ROLAND, który obecnie reprezentowany jest tylko przez 3 ogiery, co stanowi 1% populacji ogierów uznanych do programu ochrony.

5. Należy mieć na uwadze, aby zbytne uszlachetnienie końmi pełnej krwi angielskiej nie spowodowało utraty mocnego kalibrowego typu konia śląskiego.
6. Ogierzy śląskie w przedziale wieku od 3 do 10 lat stanowią obecnie około 54% całej populacji uznanej do krycia klaczy programowych. Przeprowadzona analiza porównawcza potwierdza długowieczność ogierów rasy śląskiej i możliwość wieloletniego wykorzystania do rozplodu w ramach programu ochrony zasobów genetycznych koni śląskich.
7. W rasie śląskiej umaszczenie ogiera odgrywa znaczącą rolę w doborze do krycia klaczy. Generalnie nastąpił duży wzrost ogierów o umaszczeniu karym kosztem znacznego obniżenia się frekwencji maści gniadych. W przypadku maści siwej odnotowano zwiększone zainteresowanie hodowców takimi ogierami.
8. Na terenie tradycyjnych regionów hodowli koni, do których należy Dolny i Górny Śląsk, znajduje się obecnie około 27% pogłowia ogierów uznanych do krycia klaczy programowych. Poza tym najliczniejsze pogłowie koni śląskich znajduje się na terenie Wielkopolski, Małopolski, województwa łódzkiego, Ziemi Lubuskiej i Podkarpacia.

Piśmiennictwo

- Andrzejewski A. (1988). Rody i rodziny w hodowli koni śląskich. Rozprawa doktorska, Zakład Hodowli Koni Wydz. Zootech. we Wrocławiu
- Bruse G. (1942). Das schlesische schwere warmblutpferde Diss, Breslau.
- Cześnik B. (1999). Ślązaki czy oldenburgi ? Koń Polski 12: 15–17.
- Detkens S. (1961). Koń śląski. Wyd. Instytut Zootechniki, Kraków.
- Krasowska B., Świgoń J. (2001). Konie rasy śląskiej. Konie i Rumaki, 22 (182): 38–41.
- Lawin J. (2004). Konie śląskie. Koński Targ, 2: 23–25.
- Prawocheński R. (1953). Koń śląski. Roczn. Nauk Roln. Ser. B, 66, 2.
- Pruski W. (1960). Hodowla koni. PWRiL, Warszawa
- Rajca-Pisz I. (2005). Stado Ogierów Książ. Wyd. Volumen, W-wa.
- Rozwadowski Z. (1950). Koń śląski. PWRiL, W-wa.
- Schaper M. (1927). Z księgi pruskich stadnin, Koźle.
- Tomczyk-Wrona I. (2014a). Frekwencja rodów męskich ogierów śląskich dopuszczonych do krycia klaczy uczestniczących w programie ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej. Wiad. Zoot., 2: 25–35.
- Tomczyk-Wrona I. (2014b). Charakterystyka ogierów śląskich uznanych do krycia klaczy uczestniczących w programie ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej. Wiad. Zoot., 1: 38–46.
- Zwoliński J. (1958). Hodowla koni. PWN, Poznań.
- Program ochrony zasobów genetycznych koni rasy śląskiej.-
www.bioroznorodnosc.izoo.krakow.pl/konie/programy-ochrony
- Sprawozdanie z działalności Polskiego Związku Hodowców Koni w latach 2020-2021. Mat. na XXXIII Walny Zjazd Delegatów PZHK, Warszawa, maj 2022 r.

Zatwierdzono do druku: 26 XI 2024

COMPARATIVE ANALYSIS OF THE FREQUENCY OF MALE LINES OF SILESIAN STALLIONS MATED TO MARES PARTICIPATING IN THE GENETIC RESOURCES CONSERVATION PROGRAMME FOR THE SILESIAN HORSES

Iwona Tomczyk-Wrona

SUMMARY

The analysis of the Silesian horse population showed the existence of representatives of six male lines of Oldenburg origin in the current breeding, produced on the basis of imported pedigree stock of Oldenburg horses. Of the six existing male lines, five descend from the Anglo-Norman stallion NORMANN (Introuvable AN – Séduisante s.f.) born in 1868 in France. The founder of the sixth male line represented in Silesian horse breeding is also the Anglo-Norman stallion, CONDOR (Fondroyant II xx – Séduisante AN) of German breeding. The stallion CONDOR is the founder of the Anglo-Norman line in Oldenburg breeding, which is also numerous in Silesian horse breeding. Currently, there are about 2,600 active Silesian mares entered in the main part of the breed's studbook. Of these, 1321 mares in 314 herds participated in the conservation programme in 2024. For the implementation of the conservation programme in 2024, 306 Silesian stallions were recognized for mating with programme mares. Taking into account the basic goal of the conservation programmes, which is the preservation of biodiversity (genetic variability within the breed), a comparative analysis was made of the share of stallions qualified for mating with programme mares, taking into account their affiliation to recognized male lineages established in Silesian horse breeding. Special attention should be paid to the lesser represented pedigrees, as the majority of stallions are descended from three main pedigrees: EDELMANN, GAMBO and GIDO, whose representatives form more than 77% of the total recognized stallion population. The most endangered is the ROLAND lineage, whose representatives form 1% of the analysed stallion population (three stallions). The share of Oldenburg horses is undeniable and is also reflected in the coat colour of the contemporary Silesian stallion population. The dominant coat colour in Oldenburg breeding is grey, hence also in the currently studied population of Silesian stallions it accounts for more than 65%. Silesian stallions between 3 and 10 years of age currently account for approximately 54% of the total population recognized for mating programme mares. The traditional horse-breeding regions of Lower and Upper Silesia currently account for approximately 27% of the stallion population recognized for mating programme mares. Outside these centres, the largest population of Silesian mares is to be found in Wielkopolska, Małopolska, the Łódzkie Voivodeship, Lubusz Land and Subcarpathia.

Keywords: Silesian breed, male lines, conservation programme, stallions